

Zuzana DUCHKOVÁ, Identita po historické změně. Protihitlerovská emigrace výtvarných umělců z Německa a Československa ve Velké Británii (1933-1945).
Disertační práce Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy, Praha 2018, 198 s.

Posudek oponenta:

Zuzana Duchková si pro svou disertační práci vybrala mimořádně zajímavé téma prolínající antropologické přístupy s každodenní kulturou, resp. každodenním životem umělců, přičemž ústředním svorníkem její práce je otázka kolektivní identity v emigraci, jejíž pojetí chápe jako prolnutí esencialistického a konstruktivistického pojetí, ve výsledku však lze vždy hovořit o plovoucích identitách, které se v čase a prostoru proměňují, v tomto je mně osobně blízké pojetí identity ve smyslu kulturních studií jako emocionálního popisu aktuálního stavu. Identita emigranta a státního příslušníka se nejen u jí sledovaných umělců výrazně proměňuje právě nárazem na setkání se situacemi, které nutí si svou identitu nově definovat, vytvářet přihlášením se k té či oné kultuře, státnosti, ideologii...

Disertační práce vychází z komparativní perspektivy umělců z Československa a Německa, kteří uprchli (částečně přes Československo) do Velké Británie, jde o mimořádně zajímavé prolínání židovství, němectví a češství, které koneckonců k meziválečné české (pražské) kultuře patřilo, projevuje se tak i v emigraci, přičemž tato podnětná (inter)kulturní komunikace meziválečné Prahy vlastně končí, a to i v emigraci, kde i vlivem československé emigrační politiky situace směřuje k poválečnému odsunu sudetských Němců.

K disertační práci, resp. komparaci, byli vybráni malíři/grafici, kteří se možná v emigraci dokáží nakonec uživit snadněji než umělci slova, pro něž často bývá omezením jejich znalost jazyka, zatímco výtvarní umělci mohou v tomto případě mnohem snáze vyjít vstříc vkusu a potřebám zákazníků v cílové zemi, zatímco v domácím prostředí tomu mnohdy bývá naopak – výtvarník často hledal a hledá zakázky obtížněji než spisovatel, který se může živit jako novinář či alespoň občas může psát do novin, zatímco výtvarný umělec je závislý na kupcích/mecenáších a případných státních zakázkách. Nepřekvapivě tak samozřejmě spolupracují s britskými agenturami,

ale zároveň se velmi zapojují svým uměním do zahraničního odboje (nikoli však do přímých bojů).

Zuzana Duchková zvolila ke komparaci moderní umělce, stoupence nových směrů v umění (zvl. Erich A. Bischof, John Heartfield, Heinz Wornar, Kurt Lade, Ludwig Meidner, Bedřich Feigl), což samozřejmě do určité míry ztěžuje hledání kupců jejich děl, na druhé straně obvykle jde o poučenější, movitější publikum, které se o tyto proudy umění zajímá. To vše evidentně ovlivnilo jejich zapojení do života v emigraci, třebaže podstatné bylo také jejich umělecké zapojení do boje proti nacismu, proti Německu, což v britském prostředí nepochybně usnadňoval československý pas, neboť Československo bylo součástí protihitlerovské koalice, Němci museli prokazovat své antinacistické přesvědčení o něco výrazněji a složitěji. Zuzana Duchková dokonale zvládá tyto znalosti, fungování emigrace, spolky na podporu umělců, jejich kontakty s galeristy a v britském prostředí obecně, ale výborně zná i biografické aspekty životů svých protagonistů, včetně jejich života po druhé světové válce, kdy nelze u většiny z nich přehlédnout jejich značnou levicovost, ba i příslušnost ke komunistickému hnutí, jejich následné směřování do poválečné Německé demokratické republiky (NDR).

Na disertační práci oceňuji, že Zuzana Duchková si vybrala ke své komparaci výtvarné umělce, protože proniknout k identitě výtvarných umělců v emigraci je mnohem náročnější než k identitě literátů, kteří se k ní často – jako třeba v případě Viktora Fischla – vyjadřují sami, ve vzpomínkách, v uměleckých textech či korespondenci, vyjádření výtvarných umělců jsou v tomto směru mnohem úspornější, resp. jejich díla neumožňují tak jednoznačnou recepci jejich pocitů, jako je tomu u lidí pracujících převážně se slovem, jsou více stručné, spíše popisné než promyšlené a interpretované. Kladně hodnotím pronikání přímých (autobiografických) citátů do textu, které přispívají vždy k oživení textu, zároveň jako exempla dokládají závěry autora, třebaže u výtvarných umělců je v tomto případě výraznějších dokladů samozřejmě omezené množství, ale cenná je schopnost autorky vyrovnat se s jazykově rozličnou problematikou (zvl. němčina, angličtina) a rozsáhlou pramennou základnou, včetně zahraničních archivů a pramenů.

Obrazová příloha vhodně plní roli celkového dokreslení textu práce, přibližuje portréty zkoumaných umělců a alespoň v náznacích ukazuje jejich protiválečné dílo či

další jejich tvorbu, zajímavá je také fotografie z návštěvy královny Alžběty v Československém ústavě v Londýně.

K předložené disertační práci Zuzany Duchkové nemám jako oponent podstatnější připomínky, ani po obsahové ani po formální stránce, jednoznačně ji tak **doporučuji k obhajobě.**

prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

Radošovice 1. května 2018